

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT "ION CREANGĂ"
DIN CHIȘINĂU

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 376.4:377(043.2)

CERNEAVSCHI VIORICA

FORMAREA CULTURII MUNCII LA ELEVII CU DIZABILITĂȚI MINTALE

SPECIALITATEA 534.01 - PEDAGOGIE SPECIALĂ

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată la Catedra de Psihopedagogie specială a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Conducător științific:

STRATAN Valentina, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, UPS ”Ion Creangă” din Chișinău.

Specialitatea 534.01 - Pedagogie specială

Referenți oficiali:

BUCUN Nicolae, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, IȘE

POPOVICI Doru Vlad, profesor universitar, doctor, Universitatea din București

Componența Consiliului Științific Specializat:

RACU Aurelia, președinte, doctor habilitat în istoria științei, profesor universitar

STEMPOVSCHI Elena, secretar științific, doctor în pedagogie, conferențiar universitar

BOROZAN Maia, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

SILISTRARU Nicolae, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

GONCEARUC Svetlanna, doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 20 iulie 2018, ora 14.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 33 511.02 – 04 din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, adresa: str. I. Creangă nr. 1, bloc 2, sala Senatului.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la _____ 2018

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

doctor în pedagogie, conferențiar universitar _____ **Stempovschi Elena**

Conducător științific:

doctor în pedagogie, conf. universitar _____ **Stratan Valentina**

Autor

_____ **Cerneavschi Viorica**

© Cerneavschi Viorica, 2018

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Conceptul de *cultura muncii* este pe deplin integrat în gândirea științifică ca rezultat al unei evoluții ce a marcat disponibilitatea și potențialitățile persoanei exprimate în calitatea competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă. Cultura muncii capătă nu doar popularitate, ci și un anumit statut științific, demonstrând experimental valoarea prioritară a dezvoltării capacităților de muncă în raport cu competența generală.

Ideea centrală a cercetării se profilează din faptul că, deși s-au stabilit și se mai stabilesc direcțiile prioritare ale asigurării calității formării competențelor de bază la Educația tehnologică, sunt insuficient de asigurate metodologic sub aspectul optimizării învățării motivate din perspectiva formării de componente ale culturii muncii.

Se constată astfel că, pe de o parte, dezvoltarea tehnologiilor și metodologiilor moderne de instruire în școala auxiliară crează premise reale de aplicare a acestora în procesul instructiv-educativ, iar pe de altă parte, practica concretă de formare a culturii muncii în predarea Educației tehnologice din școala auxiliară devine doar asimilată de viziuni și generalități pro.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Un aspect important al pregătirii generale a individului este formarea culturii muncii ca o condiție necesară pentru autorealizarea personală și profesională.

Analiza surselor bibliografice din diferite domenii ale științei permite să concluzionăm, că există diverse abordări ale termenului cultura muncii. Diversitatea definițiilor în acest sens nu este rezultatul subiectivismului oamenilor de știință de a găsi o definiție atotcuprinzătoare, integrativă și unică, holistică, ci ca urmare a multidimensionalității obiectului în sine. Fiecare definiție se concentrează exact pe acel moment, care este necesar în contextul studiului. Obiectivul nostru este de a analiza și evalua cultura muncii ca o formațiune complexă, elementele căreia sunt congruente componentelor fundamentale ale dezvoltării și educației elevului mic cu dificultăți de învățare.

Vorbind despre cultura muncii ne referim la componente specifice ale activității de muncă (organizare, proiectare, control/autocontrol etc.) și la modelele de acțiune generate de acestea. Acesta este motivul pentru care în prezentul studiu am ales să ne concentrăm atenția asupra *culturii muncii*, având convingerea că aceasta poate ameliora procesul de Educație tehnologică în școala auxiliară și eficientiza procesul integrării sociale a elevilor cu DM.

Variatatea de lucrări consacrate problemelor legate de cultura muncii convențional pot fi distribuite în două viziuni relevante. Prima constituie cercetările în care accentul prioritar îl dețin aspectele obiective ale culturii muncii – buna organizare a zonei de muncă, un mediu favorabil de lucru, condițiile sanitaro-igienice, procedeele raționale de muncă (Гилев А.А.) [42, p. 6]; raționalitatea sistemului de management, organizarea muncii, estetica tehnică (Козловский Ю.С.)

[44, p.10], (Patrașcu D.) [22, p. 83]; pregătirea rațională a locului de muncă, atmosfera de lucru (Robu M.) [28, p. 95].

În cea de a doua viziune cultura muncii aspect subiectiv și o exprimare personală. Ea reflectă gradul de formare a competențelor generale de muncă care asigură individului o funcționare optimă a activității de muncă. Ea nu apare de la sine, cultura muncii se formează în procesul educației, bazată pe activitatea copilului în toate etapele dezvoltării sale.

În pedagogie cultura muncii este considerată ca o pricepere de a planifica rațional, de a organiza activitatea sa și a colegilor, respectând disciplina muncii pentru a îndeplini sarcinile generale de muncă. Astfel, cultura muncii este abordată prin prisma abilităților de organizare a muncii ce include următoarele componente structurale: planificarea activității, organizarea locului de muncă, asimilarea metodelor raționale de muncă, de control, autocontrol, reglarea procesului de lucru [20, p. 125; 28, p. 94-95].

Analiza cercetărilor ce au avut în vizor problema culturii muncii rezumă la ideea, că cultura muncii este percepută ca fiind constituită din *competențe ce asigură gestionarea rațională a efortului (cognitiv, acțional, operațional, atitudinal) depus în realizarea activității de muncă* (Bucun N., [4], Badâr C. [1], Radu Gh.[26, 27], Sirian V. [32], Романова Т.В. [46]), ca *important factor organizational* (Patrașcu D. [22], Stratan V. [33], Бырсану Т. [41], Батышев С.Я. [40]), ca *fiind sistemul capacităților de conducere a activității* (Patrașcu D. [22], Marinescu M. [20, 21]), ca ceea ce asigură *perceperea și controlarea activității la locul de muncă* (Badâr C. [1], Gonciaruc S. [19, Robu M. [29]) și ca *determinantă a satisfacției de rezultatele obținute* (Cojocar-Borozan M. [14], Robu M. [28], Лисовая С.В. [45]).

Studiile menționate prezintă interes teoretic pentru cercetarea noastră. Investigațiile menționate nu reflectă direct formarea culturii muncii la elevii din clasele primare, în general, și a celor din școala auxiliară, în particular. Cu toate acestea, cercetările menționate au o importanță conceptuală semnificativă pentru cercetarea noastră.

Formarea culturii muncii trebuie asociată cu dezvoltarea abilităților elevilor și formarea la ei a competențelor, cum sunt - organizarea activității de muncă; orientarea în sarcina de muncă; planificarea activității, exprimată în elaborarea unui plan rațional, manifestarea disciplinarității, acurateței, preciziei; precum și efectuarea controlului și autocontrolului.

Cercetătorii, în abordarea cea mai generală, asociază cultura muncii cu organizarea, proiectarea și evaluarea activității de muncă. Axioma tuturor abordărilor culturii muncii este recunoașterea faptului, că ea este un set de capacități, abilități intelectuale (planificarea, organizarea, autocontrolul activității) și practice, care se formează la elevi în procesul activității

de învățare în școală, sub îndrumarea și dirijarea cadrului didactic în timpul orelor de Educație tehnologică și munca productivă social-utilă.

În sistemul de învățământ special, Educația tehnologică are o importanță primordială pentru corectarea, compensarea și recuperarea deficiențelor în dezvoltarea intelectuală și fizică a elevilor. Educația tehnologică își propune formarea la ei atât a atitudinii valoric-atitudinale față de muncă, cât și a competențelor, necesare executării oricărei activități și dobândirea unui anume grad de pregătire profesională [16, p. 4].

Cercetările experimentale atestă specificul Educației tehnologice în școala auxiliară demonstrând că elevii însușesc componentele principale ale activității de muncă, fiind orientați spre asimilarea principalelor elemente tehnice fundamentale pentru cultura muncii. Astfel, studiile efectuate de Badâr C. [1], Bârsanu T. [41], Bucun N. [4], Corceac V. [15], Danii A. [43], Gînu D [18], Gonciaruc S. [19], Stratan V. [34] ș.a. argumentează și exprimă o poziție univocă asupra conceptului ce vizează cultura muncii și formarea acesteia.

În conținutul Educației tehnologice indicații referitoare la formarea componente integrante ale culturii muncii în clasele primare. Organizarea și desfășurarea procesului educațional pentru copiii cu dizabilități mintale implică adaptarea curriculară. Un curriculum adaptat nu este unul nou, nici alternativ, este același curriculum general, dar *adaptat* la potențialul individual specific al copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Activitatea de muncă a elevilor cu dizabilități mintale este un proces specific, astfel școlii îi revine sarcina de a organiza activitatea în raport cu problemele specifice ale copiilor cu CES pentru a le asigura nivelul de cunoștințe, priceperi și deprinderi care să permită acestora integrarea în activitatea productivă, în viața socială. Cercetările efectuate de Bucun N. (2011) [3], Bucun N., Danii A. (1992) [4], Badâr C. (1998) [1], Corceac V. (1999) [15], Gînu D. (1995) [18], Gonciaruc S. (1993) [19], Popovici D.V. (2000) [23]; Racu A., Verza E., Racu S. (2012) [25], Stratan V. (1994, 2006) [33, 34] subsumează rezultatele cercetărilor vizate și argumentează caracterul decisiv al formării competenței cultura muncii (CCM) pentru succesul integrării socio-profesionale a elevilor cu DM.

Competența culturii muncii constituie capacitatea/abilitatea de realizare a obiectivelor, prin stabilirea conexiunii dintre elementele: a ști, a ști să faci și a ști să fii, a ști să trăiești laolaltă. Aceste elemente se regăsesc în structura competenței sub aspect de: cunoștințe (care permit „a ști”), capacități („a face”), și atitudini („a fi”, „a ști să trăiești laolaltă”) [2]. Astfel, competența ar fi „o rezultată a celor trei elemente: cunoștințe, (knowledge), capacități (skills), atitudini (attitude)” [5, p. 25].

Corespunzător, identificăm trei paradigme ale competenței culturii muncii: *paradigma cognitivă* care conține cunoștințe despre metodele și tehnicile de muncă; *paradigma praxiologică* care exprimă experiența de realizare a activității, încorporată în capacități; *paradigma atitudinală* care include atitudinea emoțional-valorică față de condițiile, procesul și rezultatele muncii.

Procesul de formare a culturii muncii este unul de durată și complexitate. Debutul lui are loc în preșcolaritate, continuă în clasele primare și finisează în etapa ulterioară a învățării. Plenitudinea acestui proces este fundamentată în primii ani de școală. Munca elevului mic, după cum indică Gînu D. [18], Stratan V. [34], Агитов П. Р. [39], Кочетов А. И. [168], Романова Т.В. [46] ș.a. este rezultatul activității sale nemijlocite care se manifestă în timpul jocului, educației, activităților social-utile.

Bucun N. [36], Gînu D. [18], Stratan V. [33], Rotaru M. [30] ș.a. fundamentează necesitatea elaborării și aplicării în Educația tehnologică a unui sistem de metode și tehnici speciale cu caracter de corecție, orientat spre recuperarea neajunsurilor în dezvoltarea psihică și intelectuală a copiilor, întemeiat pe principiile dezamorsării mecanismelor de bază ale cunoașterii elevilor, ceea ce deosebește paradigma metodologică și apreciază calitatea activității didactice în școala auxiliară.

Se constată că, pe de o parte, dezvoltarea tehnologiilor și metodologiilor moderne de instruire în școala auxiliară crează premise reale de aplicare a acestora în procesul instructiv-educativ, iar pe de altă parte, practica concretă de formare a culturii muncii în predarea Educației tehnologice din școala auxiliară devine doar asimilată de viziuni și generalități pro. Această contradicție generează următoarea **problemă de cercetare**: determinarea și valorificarea conținutului didactic și metodologic de formare a culturii muncii la elevii cu DM din perspectiva formării competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă pe exemplul disciplinei Educația tehnologică în clasele primare a școlii auxiliare.

Scopul cercetării constă în identificarea condițiilor psihopedagogice de optimizare a formării culturii muncii la elevii claselor primare a școlii auxiliare prin elaborarea unui model pedagogic experimental, implementat în cadrul orelor de Educație tehnologică.

Obiectivele cercetării: 1) studiul teoretic al ofertelor potențial furnizate de domeniul științele Educației din perspectiva culturii muncii; 2) argumentarea imperativului de formare a culturii muncii în arealul didactic al învățământului general și special; 3) identificarea specificului formării componentelor CM elevilor cu DM din clasele primare a școlii auxiliare; 4) cercetarea practicii de formare a culturii muncii pe exemplul disciplinei Educația tehnologică din perspectiva formării competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă; 5) explorarea opticilor didactice pentru implementarea unui model didactic de formare a CM și identificarea ansamblului

de condiții psihopedagogice, necesare și suficiente formării culturii muncii pe exemplul disciplinei Educația tehnologică în școala auxiliară; 6) elaborarea și prezentarea versiunilor de autor ale noțiunii de cultura muncii și competența culturii muncii, condiții psihopedagogice; 7) argumentarea experimentală a eficienței Modelului pedagogic de formare a culturii muncii (MPFCM), elaborat în concepție proprie, implementat și validat în practica educațională a școlii auxiliare la orele de Educație tehnologică cu elevii din clasele primare.

Metodologia cercetării științifice se constituie din: 1. Metode *teoretice*: analiza, sinteza, compararea, generalizarea, sistematizarea conceptelor pedagogice. 2. Metode *experimentale*: experimentul pedagogic. 3. Metode *empirice*: conversația, discuția, chestionarea, testarea, observația, analiza produselor activității elevilor. 4. Metode de *interpretare a datelor*: analiza cantitativă și calitativă a datelor cercetării și prelucrarea matematică și statistică a rezultatelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică constă în elaborarea conceptului de cultura muncii și competența culturii muncii a elevului cu dizabilități mintale; identificarea/definirea condițiilor psihopedagogice de formare a culturii muncii la elevii cu DM. Originalitatea tezei rezidă și în validarea experimentală a Modelului pedagogic de formare a culturii muncii la elevi prin integrarea condițiilor psihopedagogice necesare și suficiente la orele de Educație tehnologică în școala auxiliară, precum și adaptarea/integrarea în procesul didactic al disciplinei Educație tehnologică în școala auxiliară a conținuturilor și strategiilor de formare a culturii muncii.

Problema științifică importantă soluționată este determinată de fundamentarea teoretică și practică a formării culturii muncii prin integrarea condițiilor psihopedagogice în aplicarea modelului pedagogic elaborat, care a condus în mod eficient la formarea competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă la elevii din clasele primare a școlii auxiliare și, cu potențial de aplicare adițională, la extinderea efectivului metodelor și strategiilor în practica de predare a Educației tehnologice.

Semnificația teoretică rezidă în: completarea caracteristicilor științifice privind conceptul de cultura muncii, competența culturii muncii, condițiile psihopedagogice, precum și sistematizarea ansamblului de vectori formatori ai sistemelor de referință – cognitiv, praxiologic, atitudinal și metodologic cu perspectiva de înglobare în experiența de predare-învățare-evaluare. Rezultatele cercetării aduc, astfel, psihopedagogiei speciale noi cunoștințe referitoare la specificul formării culturii muncii la elevii cu DM și evidențiază rolul condițiilor psihopedagogice în dezvoltarea acestei competențe.

Valoarea aplicativă constă în: oferirea de sugestii semnificative pentru proiectarea unor conținuturi curriculare și pentru perfecționarea cadrelor didactice, demonstrând relația funcțională

între reperele metodologice ale modelului pedagogic elaborat și elementele de formare profesională a pedagogilor, care își găsește realizare în formarea și dezvoltarea competențelor socio-profesionale la elevii cu DM.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Modelul pedagogic (MPFCM) din perspectiva formării competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă pe exemplul studierii Educației tehnologice în școala auxiliară.

2. Metodologia de formare și dezvoltare a componentelor culturii muncii prin punerea în aplicare a modelului pedagogic de concepție proprie, fundamentat pe selectarea condițiilor psihopedagogice, necesare și suficiente pentru formarea culturii muncii la elevii din clasele primare a școlii auxiliare.

3. Impactul implementării modelului pedagogic asupra formării și gradului de dezvoltare a culturii muncii, precum și asupra finalităților procesului de studiere a Educației tehnologice în școala auxiliară.

4. Optimizarea metodologiei de formare și dezvoltare a culturii muncii prin utilizarea MPFCM de concepție proprie.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost incluse în conținutul disciplinelor academice predate la specialitatea Asistența Socială – „Pedagogia specială și reabilitară”, „Asistența socială în școală” la UPS „Ion Creangă” mun. Chișinău, precum și utilizate în elaborarea adaptărilor curriculare la disciplina Educația Tehnologică pentru școlile auxiliare nr. 5 și nr. 7 din mun. Chișinău.

Aprobarea rezultatelor științifice s-a desfășurat în cadrul ședințelor catedrei Asistența socială a UPS „Ion Creangă”, la conferințe științifice organizate în cadrul UPS „Ion Creangă” și în cadrul altor instituții universitare, precum și la foruri științifice naționale și internaționale. Aspecte importante ale studiului au fost prezentate și discutate la 9 conferințe.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele cercetării sunt reflectate în 12 articole științifice dintre care: 5 - în reviste științifice de specialitate, categoria C [10, 11, 12, 13, 35]; 3 - în culegeri de articole științifice internaționale peste hotare [9]; 2 - în culegeri ale conferințelor științifice internaționale în republică [47, 7]; 2 - în culegeri ale conferințelor științifice naționale [6, 8].

Volumul și structura tezei. Teza este structurată în: Introducere; 3 Capitoare; Concluzii generale și recomandări; Bibliografie din 237 de titluri. Teza are 211 de pagini, text de bază pe 146 de pagini, 18 figuri, 13 tabele, 9 anexe.

Cuvinte cheie: cultura muncii, componentele culturii muncii, competența cultura muncii, condiții psiho-pedagogice, capacități organizatorice, capacități constructive, învățarea asistată, învățarea dirijată, învățarea atitudinală.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și contextul teoretico-științific și aplicativ de realizare a cercetării; sunt formulate: problema, scopul și obiectivele cercetării; este evidențiată inovația științifică a rezultatelor obținute; sunt descrise: problema științifică soluționată și importanța teoretică a lucrării, care sprijină metodologic originalitatea modernizării demersului educațional prin integrarea modelului pedagogic din perspectiva formării culturii muncii elaborat și implementat în corespundere cu efectivul reperelor conceptuale expuse în teză, accentuând astfel valoarea aplicativă a lucrării.

Capitolul 1. Repere epistemologice și praxiologice ale culturii muncii prezintă studiul teoretic, axat pe identificarea conceptelor contributive culturii muncii și Educației tehnologice; analizei teoretice a culturii muncii și a practicilor de integrare în educație; a estimării impactului inițiativelor de implementare a componentelor culturii muncii în Educația tehnologică și a particularităților psiho-pedagogice ale formării culturii muncii la elevii cu DM.

Evoluția gândirii științifice asupra activității din perspectiva culturii a condus la apariția și dezvoltarea conceptului de *cultura muncii*. În studiul nostru vizând formarea competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă, am aderat la conceptul de cultura muncii, acesta fiind mai larg ca semnificație și mai adecvat pentru cercetarea formării la elevi a capacităților/abilităților practice în contextul Educației tehnologice. Analiza cercetărilor ce au avut în vizor problema culturii muncii rezumă la ideea că cultura muncii este *competența ce asigură gestionarea rațională a efortului cognitiv, acțional, și atitudinal, depus în realizarea activității de muncă, fiind important factor organizational în sistemul capacităților de organizare, conducere și control a activității*, totodată, determinând satisfacția de la rezultatele obținute.

Deși formarea culturii muncii constituie preocuparea mai multor cercetători interesați de Educația tehnologică în învățământul special, în particular, formarea componentelor culturii muncii, în prezenta teză fiind exemplificați prin crearea condițiilor psihopedagogice, infirmă existența unei experiențe practice marcante atât la nivel științific, cât la nivel de o extinsă și durabilă aplicare educațională la noi, în Republica Moldova.

Crearea condițiilor psihopedagogice asigură formarea la elevi a componentelor culturii muncii, realizate la diferite etape ale Educației tehnologice din clasele primare. Reflectând condițiile psihopedagogice de realizare eficientă a formării culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale, remarcăm: condițiile psihopedagogice le apreciem drept interacțiunea tuturor componentelor didactice ale procesului de învățare, precum și particularitățile procesului instructiv-educativ al învățământului special în scopul dezvoltării la elevii din clasele primare a competențelor de bază (cunoștințe, capacități și atitudini), ce ar corespunde cerințelor curriculum-ului la disciplina Educație tehnologică.

În accepțiunea noastră, *cultura muncii* reprezintă *competența* reflectată printr-un nivel atins al: *cunoștințelor*, necesare pentru a efectua orice sarcină de muncă; *capacității de a planifica* și desfășura activitățile; *capacității de a controla* calitatea lucrului și a analiza rezultatele obținute; *capacității de a verbaliza* acțiunile legate de efectuarea sarcinii de muncă; *capacității de a manifesta satisfacția*, atitudinea valoric-emoțională față de procesul și rezultatele muncii [6].

Astfel, a fost formulat conceptul de *competența culturii muncii* (CCM) ca o *totalitate de cunoștințe, capacități și atitudini*, aplicate la realizarea sarcinii de muncă, inerentă activității de educație și formare și constituită din: *dimensiunea cognitivă* „a învăța să știi”, care implică un sistem de cunoștințe ce permit elevului a manifesta capacitatea de a aplica cunoștințele, adaptându-le la situații variate; *dimensiunea praxiologică* „a ști să faci”, ce solicită integrarea cunoștințelor și capacităților în procesul de rezolvare a sarcinilor de muncă, demonstrând anumite abilități practice și personale; *dimensiunea atitudinală* „a ști să fii” și a „ști să trăiești laolaltă”, care solicită motivații în procesul realizării sarcinii de muncă, punerea în valoare a propriei persoane, cât și a altora, acceptând oportunitatea de a se realiza atât în grup, cât și individual.

În finalul acestui capitol se pot sintetiza următoarele idei: cultura muncii pătrunde în toate sferile de activitate umană și este un concept complex, devenită o caracteristică integrantă a personalității și ferm s-a stabilit în regulile de conduită în cadrul activității; *cultura muncii* reprezintă competența persoanei, condiționată de contextul activității, care necesită activarea motivată a unui ansamblu structurat de cunoștințe, capacități, atitudini aflate în relație de interdependență și influență reciprocă din moment ce se propune atingerea eficientă a scopului; formarea componentelor culturii muncii o considerăm posibilă prin relevarea setului de condiții psihopedagogice.

Capitolul 2. Studiul condițiilor psihopedagogice de formare a culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale - reproduce scenariul și derularea experimentului pedagogic de constatare, realizat prin intermediul metodologiei de cercetare axată pe metode pedagogice și statistice, precum: documentarea științifică, observarea, conversația, analiza produselor activității elevilor, chestionarea, experimentul pedagogic - de constatare, de formare și de control; prelucrarea și interpretarea statistică a datelor colectate din punct de vedere: cantitativ, calitativ, grafic; conține date referitoare la obiectivele experimentului pedagogic, condițiile psihopedagogice de desfășurare a procesului de formare a culturii muncii la elevii cu DM din clasele primare. Concluziile studiului întreprins confirmă existența unor particularități de formare a culturii muncii la elevii claselor primare a școlii auxiliare, astfel s-a conturat realitatea formării la elevii claselor

primare a cunoștințelor, capacităților și atitudinilor de muncă, conforme componentelor competenței culturii muncii printr-un model pedagogic.

Faza constatativă a cuprins realizarea etapei de diagnosticare la elevii din clasele a IV-a a nivelului de formare a culturii muncii, precum și a condițiilor de formare a CM, înainte de a organiza experimentul de formare. Formarea culturii muncii a derulat prin aplicarea Modelului pedagogic de formare a CM în faza de formare. Pentru faza retest a fost preconizată validarea Modelului pedagogic de formare a culturii muncii.

La etapa de constatare au participat 36 de elevi din clasele a IV-a a școlilor auxiliare, repartizați în patru grupuri de cercetare (GC-1, GC-2, GC-3 și GC-4). Experimentul de constatare ne-a permis să evaluăm la elevii, absolvenți ai claselor primare, nivelul de formare a capacităților generale de muncă, apreciate drept fundament al culturii muncii ulterioare: *capacitățile de organizare și cele de proiectare (constructive)* a activității de muncă. Totodată, am constatat gradul de pregătire teoretică, practică și metodologică a profesorilor din clasele primare din aceste școli (în număr de 16 persoane).

Etapa de constatare a inclus evaluarea la elevi a nivelului de formare a *cunoștințelor și capacităților organizatorice*: pregătirea locului de muncă, respectarea regulilor de securitate, siguranță și igienă la locul de muncă, selectarea rațională a materialelor și a instrumentelor, utilizarea rațională a materialelor necesare. Analiza datelor a identificat nivelurile de formare a cunoștințelor și capacităților organizatorice la elevii din clasa a IV-a după următorii parametri: nivel înalt/avansat, nivel peste mediu, nivel mediu, nivelul sub mediu, nivelul scăzut. Rezultatele obținute ne permit să se determine valoarea medie a formării cunoștințelor și capacităților organizatorice pentru fiecare grup cercetat. Acest indicator este exprimat în procente și reprezintă numărul mediu de elevi care au atins un anumit nivel de formare.

Tabelul 1. Formarea culturii muncii la componenta capacități organizatorice

Grup de cercetare	Nr. elevi în grup	Nivelurile					X
		Nivel scăzut	Nivel sub mediu	Nivel mediu	Nivel peste mediu	Nivel avansat	
GC-1	9	35,5%	40%	13,4%	11,1%	-	2,25
GC-2	8	35%	35%	22,5%	7,5%	-	2,0
GC-3	11	30,9%	30,9%	27,3%	10,9%	-	2,75
GC-4	8	35%	32,5%	25%	7,5%	-	2,0

Notă: X – Valoarea medie a punctajului

Valoarea medie a punctajului demonstrează, că elevii din toate cele patru grupuri de cercetare au ajuns nivelul minim de formare a acestor capacități. În plus, analiza gradului de stăpânire a capacităților organizatorice a sugerat ideea de a efectua comparația în pereche dintre

grupurile de cercetare între ele cu scopul verificării corectitudinii formării lor.

Rezultatele determinării distribuției nivelului de formare a capacităților organizatorice au fost prelucrate cu ajutorul Testului U Mann-Whitney și sunt prezentate în tabelul 2.

Tabelul 2. Compararea grupurilor după testul U Mann-Whitney

Grupurile comparate	Semnificația U	
	obținută	tabelară
GC-1 și GC-2	35,5	0,961
GC-1 și GC-3	44	0,673
GC-1 și GC-4	35	0,923
GC-2 și GC-3	39,5	0,707
GC-2 și GC-4	32	1,0
GC-3 și GC-4	39,5	0,707

Rezultatele prezentate în tabelul 2 arată testul U pentru fiecare pereche de grupuri testate. Aceste valori se compară cu cel tabelar: dacă valoarea obținută prin compararea perechilor de grupuri este mai mică decât cea tabelară, atunci se acceptă ipoteza alternativă potrivit căreia distribuția elevilor în funcție de nivelul inițial a capacităților organizatorice în fiecare grup variază esențial; dacă valoarea rezultată este mai mare decât cea tabelară, atunci se acceptă ipoteza nulă: distribuția elevilor în funcție de nivelul inițial a capacităților organizatorice în fiecare grup nu diferă în mod semnificativ, iar acest lucru nu se poate explica prin cauze accidentale.

Valoarea obținută prin compararea fiecărei perechi de grupuri este mai mică decât cea tabelară, fapt pentru care putem afirma, că nivelul de formare a capacităților organizatorice ale culturii muncii la elevii din clasele primare este aproximativ același. Aceste date indică faptul, că grupurile formate reprezintă o oportunitate de a compara rezultatele, deoarece nivelul culturii muncii în procesul realizării capacităților de organizare în fiecare dintre ele este aproximativ același și la sigur e insuficient. Efectivul claselor primare participante la experiment pot fi considerate eșantioane omogene atât la categoria de posedare a capacităților organizatorice, cât și în conformitate cu competențele generale de muncă pe care le posedă elevii ce formează componența eșantioanelor, diferențele atestate fiind nesemnificative.

La majoritatea elevilor indicatorii de formare a celor cinci componente ale culturii muncii, integrate în capacități de organizare sunt scăzuți. Un nivel foarte scăzut al formării s-a înregistrat la indicatorul pregătirea în mod corespunzător a locului de muncă. La nivel sub mediu sunt 56,4% elevi, la 47,5% această capacitate nu este formată, nici unul dintre elevi n-a prezentat un nivel peste mediu și avansat de formare.

Deficiențele identificate în nivelul formării la elevii claselor a IV-a a capacităților

organizatorice (de orientare) reprezintă cauza unei formări joase la ei a culturii muncii.

În experimentul de constatare s-a pretins a identifica nivelul de formare a capacităților *constructiv-tehnologice* (de proiectare) și *cele de control și evaluare* ca indicatori importanți ai formării culturii muncii. Capacitățile *constructiv-tehnologice* au inclus următoarele componente: analiza modelului și condițiile de muncă, planificarea activității, executarea operațiilor tehnologice de bază (plierea, îndoirea, împăturirea, încheierea, tăierea, asamblarea etc.), măsurarea și marcarea detaliilor.

Analiza datelor a identificat nivelurile de formare la elevii claselor primare a componentelor culturii muncii, exprimate prin capacități constructiv-tehnologice (de proiectare). Majoritatea elevilor denotă un nivel scăzut (32,05%) și sub mediu (42,2%) de formare a capacităților constructiv-tehnologice (de proiectare). Diferențele atestate în eşantioanele experimentale nu sunt semnificative.

Determinarea valorii medii a punctajului de formare a capacităților și cunoștințelor constructiv-tehnologice și identificarea nivelului de formare a capacităților menționate sunt prezentate în tabelul 3.

Tabelul 3. Datele comparative ale nivelului de formare a capacităților constructiv-tehnologice

Grupa	Nr. elevi în grup	Nivelurile					X
		Scăzut	Sub mediu	Mediu	Peste mediu	Avansat	
GC-1	9	41,6%	33,4%	19,4%	5,6%		2,25
GC-2	8	43,8%	28,1%	21,9%	6,2%		2,0
GC-3	11	36,4%	38,6%	18,2%	6,8%		2,75
GC-4	8	46,9%	28,1%	18,8%	6,2%		2,0

Notă – X este valoarea medie a punctajului

Valoarea medie a punctajului este aproape aceeași în toate grupurile analizate, ceea ce ne convinge încă o dată de similitudinea lor. Rezultatele testului U Mann-Whitney, pentru fiecare din perechile de grupuri cercetate, în vederea determinării distribuției nivelului de formare a capacităților constructiv-tehnologice sunt prezentate în tabelul 4.

Rezultatele prezentate în tabelul 4 arată testul U pentru fiecare pereche de grupuri testate. Aceste valori, obținute prin compararea perechilor de grupuri constată că distribuția elevilor în funcție de nivelul inițial a capacităților constructiv-tehnologice în fiecare grup nu diferă în mod semnificativ. Acest lucru nu se poate explica prin cauze accidentale.

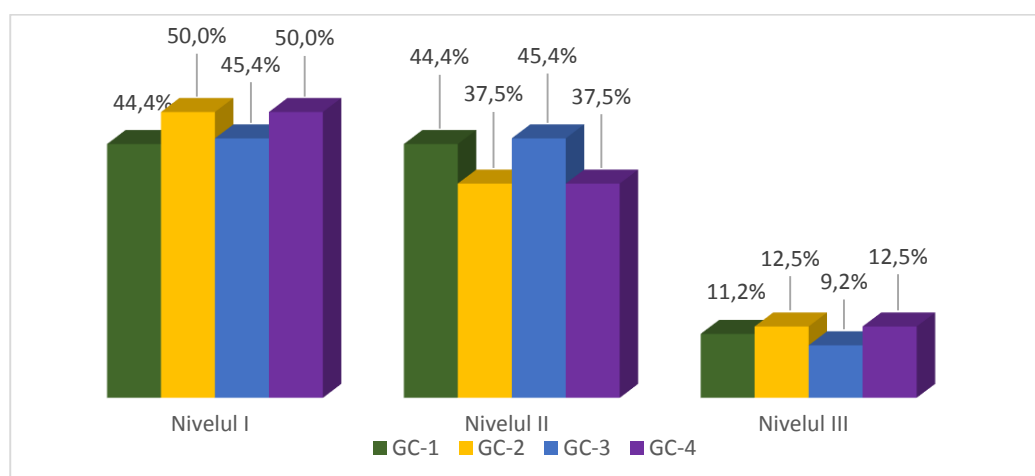
Elevii grupurilor de cercetare posedă aproximativ același nivel de capacități a culturii muncii integrate într-un grup constructiv- tehnologic. Nivelul este destul de scăzut.

Tabelul 4. Compararea grupurilor după testul Mann-Whitney

Grupurile comparate	Semnificația U	
	obținută	tabelară
GC-1 și GC-2	35	0,922
GC-1 și GC-3	46,5	0,816
GC-1 și GC-4	36	1,000
GC-2 și GC-3	42	0,867
GC-2 și GC-4	31	0,915
GC-3 și GC-4	41	0,800

Majoritatea elevilor nu au însușite capacitățile constructiv-tehnologice ale culturii muncii la indicatorii nivelurilor "mediu, peste mediu, avansat." Numai o mică parte a elevilor a arătat un nivel ridicat de manifestare a componentelor studiate.

Datele generalizate despre nivelul de formare a culturii muncii la elevii din toate grupurile de cercetare din experimentul de constatare sunt reflectate în fig.1.

Notă: I – nivel limitat; II – nivel suficient; III – nivel bun

Fig. 1. Evaluarea nivelului de formare a culturii muncii la elevi

Mai mult de o treime din elevi din fiecare grup se caracterizează printr-un nivel limitat de formare a culturii muncii. Concluziile studiului întreprins confirmă existența unor particularități de formare a culturii muncii la elevii claselor primare a școlii auxiliare și argumentează desfășurarea procesului didactic, astfel că: cunoștințele și capacitățile care stau la baza culturii muncii necesită o formare intenționată și sistematică; achiziționarea unui component al culturii muncii favorizează formarea altui component; dacă instruirea elevilor nu vizează formarea cunoștințelor și capacităților organizatorice și constructiv-tehnologice, necesare pentru cultura muncii, dar este orientată spre rezultatul final al activității, procesul de învățare în clasele primare decurge în mod spontan, insuficient și achiziționarea acestor capacități la un nivel mai ridicat nu se înregistrează.

Cercetarea opiniei cadrelor didactice, privind necesitatea formării culturii muncii la elevii claselor primare a școlii auxiliare, a fost efectuată prin studierea documentației curriculare, interviuarea și chestionarea. În cercetare au participat profesorii ce predau la clasele primare. Participanții la studiu (16 cadre didactice) au fost rugați să identifice după accepțiunea lor, ce elemente include conceptul "cultura muncii." Studiul a arătat, că variațiile considerabile a răspunsurilor indică o lipsă de înțelegere clară între cadrele didactice a componenței și manifestărilor culturii muncii. Această situație absolvește atât obiectivele pedagogice de acest aspect important, cât și organizarea activității instructiv-educative pentru realizarea acestora.

Rezultatele studiului constatativ au arătat, că tendința generală a profesorilor este evidențierea importanței problemei cercetate și a faptului că lecțiile de Educație tehnologică conțin o multitudine de posibilități pentru formarea la școlarii mici a elementelor culturii muncii, însă nu sunt pe deplin realizate și valorificate.

Analiza și generalizarea datelor experimentale au relevat legitatea de achiziție de către elevi a bazelor culturii muncii. Această legitate reflectă unitatea cunoștințelor, acțiunilor practice și a motivelor, atitudinilor: cu cât sfera motivațional-atitudinală e mai înaltă, cu atât mai mare devine gama posibilităților de realizare a capacităților elevilor și mai profundă este pătrunderea lor în esența obiectelor și a proceselor gestionate.

Rezultatele etapei constatative a experimentului demonstrează că formarea culturii muncii la momentul actual la orele de Educație tehnologică în școala auxiliară se realizează cu destule rezerve, este necesar ca acest proces să decurgă după un model pedagogic, funcționarea eficientă a căruia profilează selectarea unui set de condiții psihopedagogice. Astfel s-a conturat realitatea formării la elevii claselor primare din școala auxiliară a cunoștințelor, capacităților și atitudinilor de muncă, conforme componentelor competenței culturii muncii printr-un model pedagogic.

Capitolul 3. Configurația metodologică a formării culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale cuprinde abordarea experimentală a problemei investigate și vizează elaborarea, implementarea și validarea Modelului pedagogic de formare a culturii muncii la elevii din clasele primare a școlii auxiliare la orele de Educație tehnologică.

Scopul experimentului formativ a constat în formarea culturii muncii la elevii cu DM din clasele primare a școlii auxiliare prin implementarea condițiilor psihopedagogice în vederea pregătirii elevilor mici pentru munca în clasele superioare, dar și integrarea socio-profesională.

Pentru a efectua experimentul formativ s-au creat patru grupuri de elevi: trei grupuri experimentale (28 elevi) și unul de control (8 elevi) (vezi tabelul 5).

Elevii grupurilor de cercetare posedă aproximativ același nivel de capacități a culturii muncii. Nivelul este destul de scăzut.

Tabelul 5. Repartizarea grupurilor de elevi (experimentul de formare)

Clasa	Școala auxiliară	Nr. de elevi	Grup experimental	Grup de control
IV	Grinăuți-Moldova, Ocnița	9	GE-1	
IV	Nr. 7, Chișinău	8	GE-2	
IV	Nr. 5, Chișinău	11	GE-3	
IV	Șc. Bulboaca, Anenii Noi	8		GC
Total elevi		36	28	8

Experimentul de formare s-a centrat pe implementarea Modelului pedagogic de formare a culturii muncii (MPFCM) la elevii cu dizabilități mintale în cadrul disciplinei Educația tehnologică (figura 2). În procesul experimentului formativ am testat eficiența MPFCM la elevii mici cu DM, rolul deosebit fiind deținut de organizarea și realizarea condițiilor psihopedagogice. Acestea, aplicate în procesul de predare-învățare a Educației tehnologice în clasele primare și incorporabile în strategia educațională de pregătire a elevilor mici pentru munca în clasele superioare, dar și integrarea socio-profesională, facilitează calea spre finalitățile determinate de obiectivele pentru componenta de învățare *cultura muncii*.

MPFCM la elevii cu dizabilități mintale este derivat din perspectiva teoriei învățării cumulativ-ierarhice a lui Gagne R. (1985) [17] și teoriei operaționale a învățării, dezvoltată de profesorul rus Гальперин П.Я. (1966), astfel că operațiile mintale formate stau la baza însușirii tuturor noțiunilor. Totodată, am sesizat și unele din elementele teoriei învățării mediate, elaborată de Feuerstein R. (1999) [38], susținută de celebra teorie a zonei proxime dezvoltări (Vîgotschi L., 1971) [37] și transpusă în strategiile pedagogiei corective.

Modelul elaborat cuprinde specificul și realizarea obiectivelor de formare a culturii muncii la elevii cu DM din clasele primare, respectarea fazelor generale de formare a operațiilor mintale și corelarea lor cu etapele constituirii capacităților de muncă la elevii din școala auxiliară, valorizarea principiilor de formare a culturii muncii și respectarea condițiilor psihopedagogice necesare, implementarea tehnologiei specifice formării culturii muncii la elevii cu DM.

În formarea culturii muncii am evidențiat formarea capacităților organizațional-orientative ca parte componentă a culturii muncii; formarea capacităților constructiv-tehnologice (de proiectare a acțiunilor de muncă) și dezvoltarea atitudinii emoțional-valorice față de activitatea de muncă și cea de învățare la elevii mici cu dizabilități mintale. Din această perspectivă, am selectat o serie de condiții psihopedagogice necesare și suficiente pentru formarea eficientă a culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale din clasele primare: învățarea asistată; învățarea dirijată; învățarea atitudinală [9].

Condițiile menționate sunt asociate atât principiilor didactice, conținutului și structurii competenței (cunoștințe, capacități și atitudini), cât și culturii muncii, ca obiect de studiu al cercetării (Racu A., Verza E., 2012 [25], Silistraru N., 2006 [31]). Cele menționate sunt reprezentate în Modelul pedagogic prin trei paradigme esențiale: paradigma cognitivă, paradigma acțional-practică (praxiologică) și paradigma emoțional-valorică (atitudinală).

Eficiența formării culturii muncii la copiii cu dizabilități din clasele primare este determinată de pregătirea cadrelor didactice pentru a aborda această problemă (Bucun N., Badâr C., Cerneavski V., Corceac V., Racu A., Stratan V., Racu I.). În intenția de reconceptualizare a traseului didactic de formare la elevii cu DM a culturii muncii, am evidențiat în Modelul pedagogic și *paradigma metodologică*.

Organizarea instruirii în grupurile experimentale era diferită față de învățarea în grupul de control (GC). În grupurile experimentale se înainta obiectivul: formarea capacităților organizatorice și de proiectare a activității de muncă prin utilizarea metodologiei speciale; în grupul de control continuau să fie aplicate metodele și tehnicile tradiționale de învățare la lecție. De asemenea, în loturile experimentale se realiza principiul consecutivității și complexității progresive (graduale) a sarcinilor în formarea culturii muncii, în grupul de control procesul de formare a culturii muncii decurgea fragmentat, nesistematizat, fără evidențierea direcțiilor de rezolvare a acestor sarcini.

Funcționarea eficientă a MPFCM la elevii cu dizabilități mintale o considerăm posibilă prin relevarea setului de condiții psihopedagogice necesare și suficiente: 1) conjugarea activității de muncă prin interacțiunea subiect-subiect (învățarea asistată); 2) ghidarea elevilor în dezvoltarea abilităților generale și individuale (învățarea ghidată); 3) dezvoltarea atitudinii emoțional-valorice față de activitatea de muncă (învățarea atitudinală).

Cele expuse se referă la faza experimentului formativ, când în loturile experimentale (GE-1, GE-2, GE-3) formarea de cunoștințe și capacități de cultura muncii s-a organizat în baza Planului de lungă durată, prevăzut pentru orele de Educație tehnologică în clasa a IV-a și uneia din condițiile psihopedagogice prestabilite. În GE-1 lecțiile de Educație tehnologică erau desfășurate după activitatea productivă comună prin interacțiunea subiect-subiect (profesor-elev). În GE-2 instruirea experimentală a fost organizată cu respectarea celor două condiții psihopedagogice, conjugate într-un complex: activitatea productivă comună prin interacțiunea subiect-subiect și ghidarea elevilor în dezvoltarea abilităților sale generale și individuale. În al treilea grup experimental (GE-3) formarea culturii muncii a decurs, desfășurată fiind în raport cu întregul complex dedicat de condiții psihopedagogice. La cele două condiții anunțate mai sus s-a activat cea de a treia - dezvoltarea la elevi a atitudinii emoțional-valorice față de activitatea de muncă.

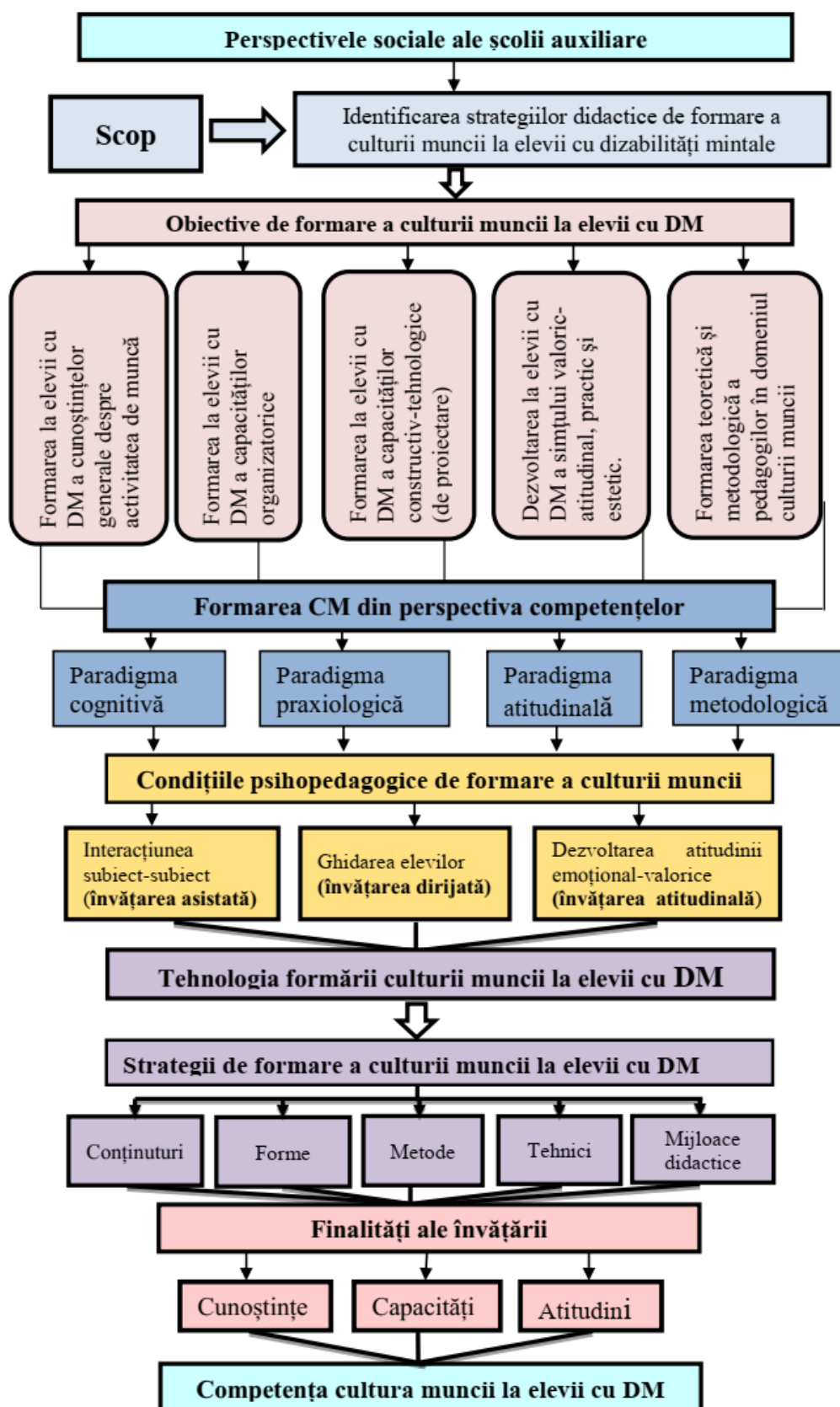

Fig. 2. Modelul pedagogic experimental de formare a culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale (MPFCM)

Principalele metode, aplicate în procesul formării cunoștințelor și capacităților de organizare, au fost cele practice (afișarea, demonstrarea metodelor corecte de lucru, exersarea și antrenamentul, aplicate la majoritatea lecțiilor de muncă). La toate etapele experimentului formativ s-a folosit jocul drept metodă și formă de organizare a activității elevilor, în special, la lecțiile cu un anumit subiect ludic.

În grupul de control formarea culturii muncii se organiza în mod tradițional, fără a distinge condiția pedagogică desemnată și continua să fie realizată fără respectarea condițiilor psihopedagogice prestabilite.

Datele prezentate în figura 3 reflectă dinamica nivelului de formare a *capacităților organizatorice* și a culturii muncii.

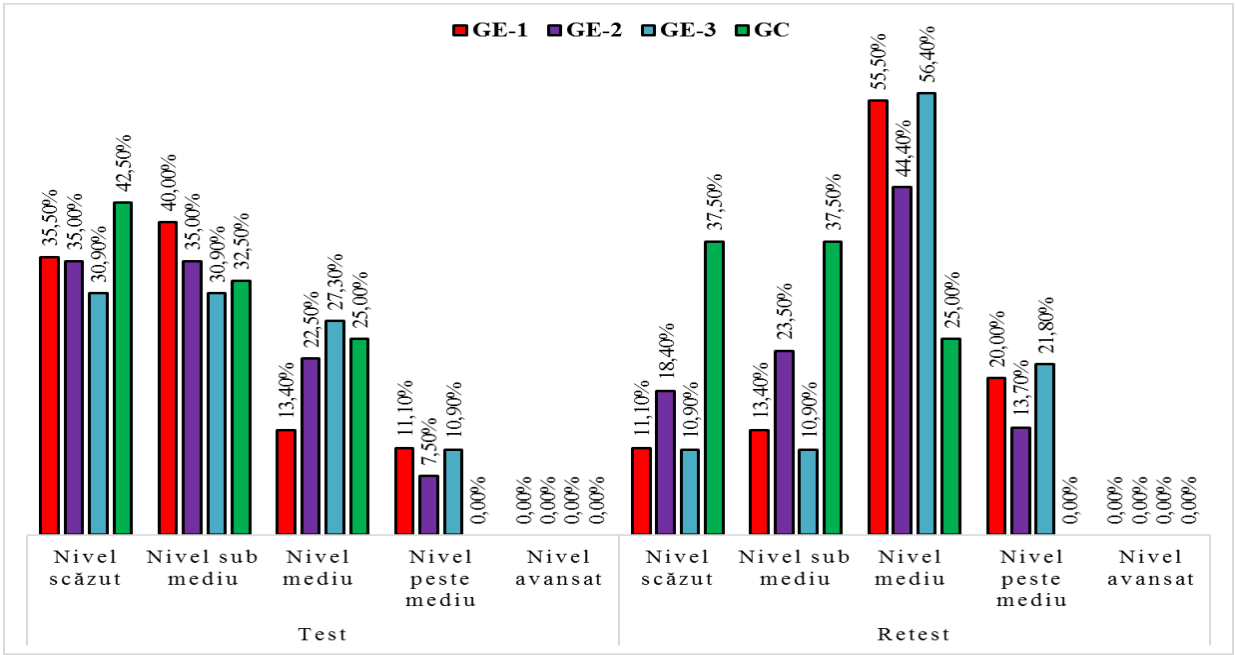

Fig.3. Datele comparative ale formării CM la componenta capacități organizatorice după finisarea experimentului formativ (GE și GC)

Rezultatele evaluărilor finale în raport ce cele inițiale (test/retest) indică o cotă mai înaltă la elevii grupelor experimentale. Simțitor a scăzut procentul copiilor care la evaluarea inițială aveau nivel scăzut al formării capacităților organizatorice – de la 35,5 % (test) până la 11,1% (retest) în GE-1; de la 35% la 18,4 % în GE-2 și de la 30,9% la 10,9% în GE-3. În grupurile experimentale a crescut procentul elevilor care au atins nivel peste mediu al formării culturii muncii la componenta capacități organizatorice – 20% în GE-1, 13,7% în GE-2 și 21,8% în GE-3. Asemenea nivel de formare a culturii muncii în grupul de control nu s-a înregistrat.

Pentru a obține date cu privire la eficiența condițiilor psihopedagogice selectate și

testate în grupurile experimentale am efectuat o comparație în pereche a grupurilor experimentale și de control cu ajutorul testului U Mann-Whitney.

Tabelul 6. Compararea grupurilor după testul U Mann Whitney

Grupurile comparate	Semnificația U			
	test		retest	
	obținută	tabelară	obținută	tabelară
GC și GE-1	35	0,923	0,05	0,08
GC și GE-2	32	1,000	0,11	0,158
GC și GE-3	39,5	0,707	0,05	0,510
GE-1 și GE-2	35,5	0,961	33	0,758
GE-1 și GE-3	44	0,673	49,5	1,000
GE-2 și GE-3	39,5	0,707	40,0	0,719

La etapa constatativă valoarea obținută prin comparare cu valoarea tabelară a perechilor de grupuri indică deosebiri neesențiale ale nivelului de formare a componentei cunoștințe și capacități organizatorice, pe când la etapa de formare diferența în valori sugerează că în GE-1, GE-2 și GE-3 au intervenit schimbări esențiale în comparație cu GC, deoarece valoarea obținută este mai mică sau egală cu valoarea tabelară. Compararea perechilor de grupuri experimentale (GE-1 și GE-2, GE-1 și GE-3, precum și GE-2 și GE-3) a reliefat că valoarea obținută de U rămâne nesemnificativă, motiv pentru care eficiența fiecărei condiții psihopedagogice este justificată.

Formarea culturii muncii este indisolubil legată de stăpânirea de către elevi a *cunoștințelor și capacităților constructiv-tehnologice* – analiza modelului și a condițiilor de realizare, planuirea acțiunilor și operațiilor de muncă, lectura materialelor grafice, abilități de măsurare și marcare.

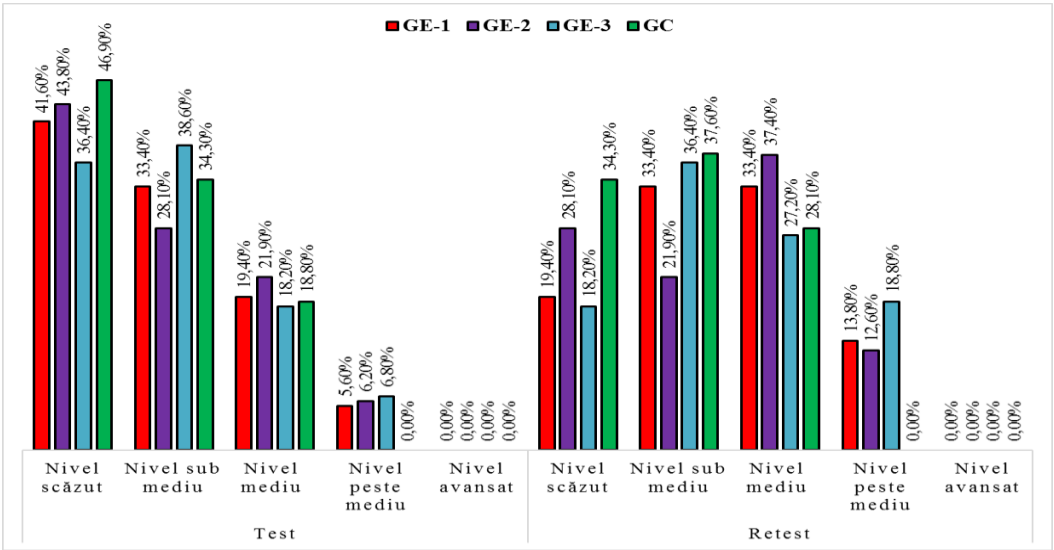

Fig. 4. Datele comparative ale formării CM la componenta capacități constructiv-tehnologice după finisarea experimentului formativ (GE și GC)

Abordarea programului experimental de formare a CM la componenta capacități constructiv-tehnologice, a generat creșterea cantitativă și calitativă a segmentului de copii din clasele experimentale care au manifestat un nivel mai ridicat al formării competențelor stabilite. În GE-1 a crescut numărul elevilor de la 19,4% cu nivel mediu (test) până la 33,4% (retest) și elevi care au obținut nivel peste mediu – 13,8%. În GC se observă o mică schimbare a procentului de elevi care posedă nivel scăzut de formare a CM, precum și nivel sub mediu și mediu, dar sporul este nesemnificativ.

Compararea în pereche a grupurilor experimentale și de control cu ajutorul testului U Mann-Whitney a evidențiat următoarele.

Tabelul 7. Compararea grupurilor după testul Mann-Whitney

Grupurile comparate	Semnificația U			
	test		retest	
	obținută	tabelară	obținută	tabelară
GC și GE-1	36	1,000	0,311	0,337
GC și GE-2	31	0,915	0,290	0,322
GC și GE-3	41	0,800	0,215	0,227
GE-1 și GE-2	35	0,922	35	0,920
GE-1 și GE-3	46,5	0,816	46,5	0,812
GE-2 și GE-3	42	0,867	42,5	0,898

Inițial (test) valorile obținute în grupurile experimentale și de control nu se deosebeau semnificativ. Spre sfârșitul experimentului de formare s-au înregistrat deosebiri esențiale. Evaluarea finală demonstrează eficiența fiecărei condiții psihopedagogice în parte și eficiența semnificativă a setului de condiții psihopedagogice integral.

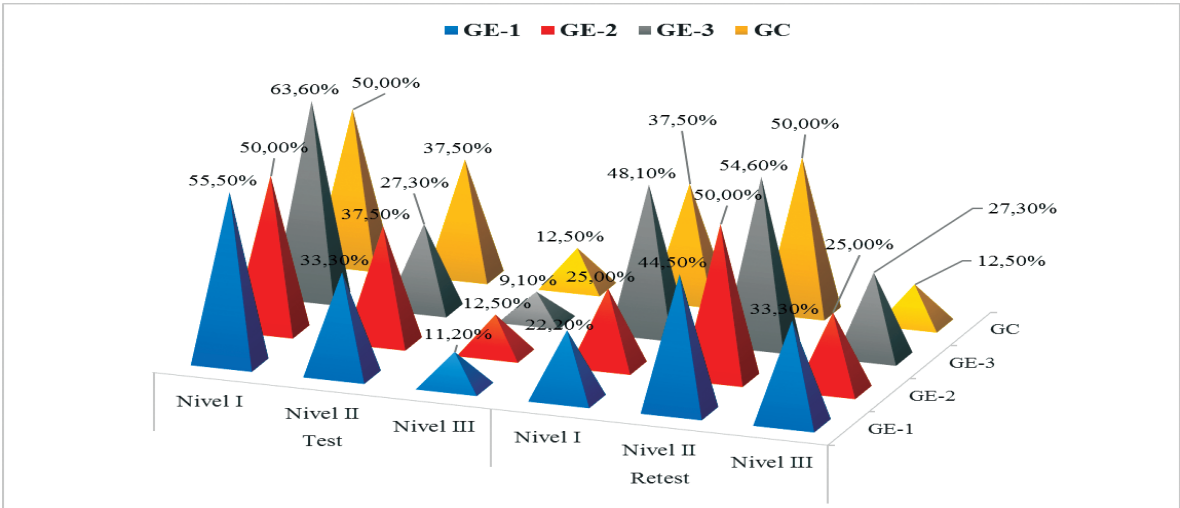

Fig.5. Evaluarea comparativă a nivelului de formare a culturii muncii

Cu referire la datele testului U, comparând valorile obținute cu valoarea tabelară, am ajuns la concluzia, că diferențele semnificative dintre grupurile experimentale și cea de control nu pot fi accidentale. La etapa evaluării inițiale ele au fost nesemnificative, aceste diferențe se explică prin organizarea activității didactice în GE-1 după o condiție psihopedagogică (învățare asistată); în GE-2 – două condiții (învățare asistată și învățare dirijată), iar în GE-3 – setul integral de condiții psihopedagogice (învățare asistată, învățare dirijată și învățare atitudinală).

Rezultatele activității experimentale la etapa retest în GE-3 destul de convingător demonstrează funcționalitatea Modelului pedagogic de formare a culturii muncii la elevii claselor primare din școala auxiliară în baza selectării condițiilor psihopedagogice necesare și suficiente pentru a eficientiza lecțiile de Educație tehnologică, a spori nivelul culturii muncii elevilor și a facilita procesul lor de integrare socio-profesională.

În plan praxiologic finalitatea procesului de formare a culturii muncii exprimă capacitatea elevului de a valoriza prin intermediul unor repere constante a sistemului de cunoștințe, abilități și atitudini specifice unei activități, fie de muncă, fie de alt gen. Astfel, Modelul pedagogic de formare a culturii muncii la elevii cu DM reprezintă o ofertă de a integra teoria și practica în abordarea problemei în cauză cu luarea în calcul a specificului demersului educațional. Este cert că asupra menținerii culturii muncii influențează nu numai specificul demersului educațional, dar și obiectivele sociale ale școlii auxiliare, reflectate în Codul Educației al Republicii Moldova și adaptările curriculare la Curriculumul național pentru clasele I-IV.

Modelul pedagogic abordează Educația tehnologică ca disciplină ce contribuie la formarea personalității elevului, alături de celelalte discipline de cultură generală, prin inițiere în pregătirea tehnico - practică vizând cunoașterea materialelor, a tehnologiilor de prelucrare, a unor instrumente și accesorii, a modului de organizare a proceselor tehnologice; amplificarea disponibilităților de realizare a calității și fiabilității produselor prin formarea componentelor importante ale culturii muncii - formarea capacităților organizațional-orientative, a capacităților constructiv-tehnologice (de proiectare a acțiunilor de muncă) și dezvoltarea atitudinii valoric-atitudinale față de activitatea de muncă și cea de învățare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea efectuată asupra formării culturii muncii la elevii din clasele primare a școlii auxiliare a prilejuit formularea următoarelor **concluzii generale**:

1. *Cultura muncii* reprezintă *competența*, care necesită un ansamblu structurat de cunoștințe, capacități și atitudini ale persoanei, componente, aflate într-o relație de interdependență și influență reciprocă, în vederea atingerii eficiente a scopului [6, 12].

2. Extinderea noțiunii de cultura muncii și, în special, a celei de *cultura muncii a elevului cu dizabilități mintale* se datorează necesității de modernizare a curriculei pentru clasele primare și posedarea de către elevi a *competențelor de bază ale disciplinei Educația tehnologică* pentru dezvoltarea capacităților individuale și eficientizarea integrării lor socio-profesionale.

3. În accepțiunea noastră, *cultura muncii* reprezintă *competența* reflectată printr-un nivel atins al: *cunoștințelor*, necesare pentru a efectua orice sarcină de muncă; *capacității de a planifica* și desfășura activitățile; *capacității de a controla* calitatea lucrului și a analiza rezultatele obținute; *capacității de a verbaliza* acțiunile legate de efectuarea sarcinii de muncă; *capacității de a manifesta satisfacția*, atitudinea valoric-emoțională față de procesul și rezultatele muncii.

4. Concepută ca o entitate integră și complexă în curs de formare, *competența cultura muncii (CCM)* o percepem ca o *totalitate de cunoștințe, capacități și atitudini*, aplicate la realizarea sarcinii de muncă, constituită din: *dimensiunea cognitivă; dimensiunea praxiologică; dimensiunea atitudinală* [9, 12].

5. *Educația tehnologică*, având caracter interdisciplinar, este o disciplină cu un pronunțat caracter prospectiv socio-profesional și încorporează cunoștințe, capacități, atitudini, ce pot fi probate în practică. Conținuturile curriculare, adaptate Educației tehnologice pentru școala auxiliară, imprimă conotații extinse conceptului de *cultura muncii*, precum și indicații referitoare la formarea componentelor integrante ale culturii muncii în clasele primare a școlii auxiliare [11].

6. Studiul preexperimental a nivelului de formare a componentelor culturii muncii la elevii cu DM a constatat un nivel scăzut de achiziții al acestora. Rezultatele constatării reflectă necesitatea elaborării și implementării Modelului Pedagogic de formare a culturii muncii (MPFCM) la elevii din clasele primare a școlii auxiliare. Formarea componentelor culturii muncii o considerăm posibilă prin relevarea setului de condiții psihopedagogice [10, 13].

7. Condițiile psihopedagogice reprezintă un inventar metodologic cu valențe activizatoare, care incită la descoperirea de soluții pentru proiectarea demersului didactic și sunt necesare unei învățări eficiente din perspectiva calității achizițiilor elevilor (*competența culturii muncii*) și a relevanței lor pentru viață. Condițiile psihopedagogice necesare formării competenței culturii muncii la elevii cu DM din clasele primare le considerăm următoarele: 1) activitatea

conjugată într-o interacțiune subiect-subiect (învățarea asistată); 2) ghidarea elevilor în dezvoltarea capacităților generale și individuale (învățarea dirijată); 3) dezvoltarea atitudinii emoțional-valorice față de activitate (învățarea atitudinală) [9, 47].

8. Fundamentarea MPFCM la elevii din clasele primare a școlii auxiliare a stabilit interconexiunea dintre scopul, obiectivele și etapele de formare a culturii muncii, principiile și condițiile specifice, precum și tehnologia de formare a acesteia. MPFCM reprezintă un construct ideatic care direcționează intervențiile pedagogice la o juxtapunere a particularităților de dezvoltare psiho-fizică a personalității elevului cu DM la condițiile psihopedagogice de însușire a componentelor culturii muncii [9, 35].

9. Prin implementarea MPFCM în practica școlii auxiliare identificăm trei paradigme ale culturii muncii: *paradigma cognitivă* care conține cunoștințe despre metodele și tehnicile de muncă; *paradigma praxiologică* care exprimă experiența de realizare a activității, încorporată în abilități; *paradigma atitudinală* care include atitudinea emoțional-valorică față de condițiile, procesul și rezultatele muncii [6, 12].

10. Succesul formării culturii muncii la școlarii mici în cadrul orelor de Educație tehnologică depinde considerabil, dacă nu definitiv, de pregătirea profesională a cadrelor didactice pentru a aborda această problemă. CCM devine inherentă activității de educație și formare prin conținuturile de învățământ, în procesul activităților didactice sub îndrumarea și dirijarea cadrului didactic și presupune însușirea de către elevi a unor anumite componente. Prin aceasta am identificat *paradigma metodologică*, motiv pentru care *asigurarea metodologică a pedagogilor* implicați în sistemul învățământului special prinde contur de prioritate și condiție obligatorie, necesară realizării procesului de formare a culturii muncii la elevii mici cu DM [9].

11. Abordarea programului experimental de formare a culturii muncii la componentele cunoștințe și capacități organizatorice, capacități constructiv-tehnologice implicit a generat creșterea cantitativă și calitativă a segmentului de copii din clasele experimentale care au manifestat un nivel mai ridicat al formării competențelor stabilite.

Rezultatele obținute demonstrează funcționalitatea Modelului pedagogic de formare a culturii muncii la elevii claselor primare din școala auxiliară și impactul formării componentelor culturii muncii pentru succesul integrării socio-profesionale a elevilor cu dizabilități mintale [7,8].

Este demonstrată valoarea cercetării, a cărei **problema științifică importantă soluționată** constă în fundamentarea teoretică și practică a formării culturii muncii prin integrarea condițiilor psihopedagogice în aplicarea modelului pedagogic elaborat, care a condus în mod eficient la formarea competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă la elevii din clasele

primare a școlii auxiliare și, cu potențial de aplicare adițională, la extinderea efectivului metodelor și strategiilor în practica de predare a Educației tehnologice.

Rezultatele obținute în cadrul cercetării și validării Modelului pedagogic elaborat au favorizat deducerea următoarelor **recomandări**:

- Extinderea ariei praxiologice a învățământului special (școala auxiliară) prin implementarea MPFCM la nivel *infuzional* (module în cadrul disciplinei Educația tehnologică), *disciplinar* (module în alte discipline curriculare), *experiențial* (implementarea conținuturilor în cadrul stagiilor de practică a studenților de la specialitatea Psihopedagogie specială).

- Elaborarea Curriculumului la disciplina Educația tehnologică pentru clasele I-IV a școlii auxiliare în baza rezultatelor obținute din cercetările existente pe plan național.

- Extinderea investigației asupra altor arii curriculare în vederea efectuării unui studiu aprofundat de aplicabilitate a MPFCM în scopul eficientizării procesului de integrare/incluziune a copiilor cu CES.

Problema cercetată și rezultatele obținute permit a contura unele ***perspective*** de valorificare a experienței în formarea culturii muncii:

- Cercetarea problemei investigate în afara mediului școlar din învățământul special, spre exemplu, cercetarea variatelor situații ce vizează educația incluzivă;

- Elaborarea și monitorizarea procesului de formare a culturii muncii în baza teoriilor integraționaliste.

BIBLIOGRAFIE

1. Badâr C. Fundamente psihopedagogice ale Educației tehnologice în școala ajutătoare. Teza de doctor în psihologie. Chișinău, 1998. 170 p.
2. Botnari V. Paradigma holistică – reper metodologic în studierea competenței profesionale. În: Studia Universitatis, 2009, nr. 6 (26), p. 97-100.
3. Bucun N. Modernizarea și implementarea curriculumului școlar din perspectiva școlii prietenoase copilului. În: Univers Pedagogic, 2011, №1, 63-73.
4. Bucun N., Danii A. Obiectivele și finalitățile educației copiilor cu diverse dereglări în dezvoltarea psihică și fizică. Chișinău, 1992.
5. Buzlan C., Iancu Ciobanu M., Ilie R.L. Ghid de practică pedagogică. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2009. 280 p.
6. **Cerneavski V.** Abordări actuale ale conceptului cultura muncii. În: Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului. Materialele Conferinței științifice anuale a profesorilor și cercetătorilor UPS „Ion Creangă”. Seria XVIII Vol. I. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2016, p.134-140.
7. **Cerneavski V.** Cultura muncii și autorealizarea personalității elevului cu CES în condițiile educației inclusive. În: Международная научно-практическая конференция «Наука, культура, образование», посвященной 24-ой годовщине образования Комратского государственного университета, февраль 2015 года, с. 321-323.
8. **Cerneavski V.,** Stratan V. Impactul priceperilor generale de muncă a elevilor cu CES asupra incluziunii lor socio-profesionale. În: Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului. Materialele Conferinței științifice anuale a profesorilor și cercetătorilor UPS „Ion Creangă”, 2017, p. 251-262.
9. **Cerneavski V.,** Stratan V. Implementation of a pedagogic work culture development model in students with special educational needs. În: Conference Rethinking Social Action. Core Values in Practice, Iași: Editura LUMEN, 2017, p.132-146.
10. **Cerneavski V.** Evaluarea capacităților organizatorice la elevii cu dizabilități mintale din perspectiva culturii muncii. În: Univers pedagogic, 2017, 11 p. (în curs de publicare).
11. **Cerneavski V.** Repere curriculare ale formării culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale. În: Revista de Științe Socioumane, 2017, nr. 2 (36), p.77-85.
12. **Cerneavski V.** Accepții conceptuale de contribuție la cultura muncii în psihopedagogie. În: Revista de Științe Socioumane, 2017, nr. 3 (37), p.87-97.
13. **Cerneavski V.** Particularizarea capacităților constructiv-tehnologice la elevii cu dizabilități mintale. În: Psihologie. Ped-e Specială. As. Socială, 2017, nr. 4 (49), p.63-74.
14. Cojocaru-Borozan M. Teoria culturii emoționale. Ch: Tip. UPS „Ion Creangă, 2010. 239 p.
15. Corceac V. Modele de optimizare și schimbare a culturii muncii la elevii handicapați mintal în procesul instruirii prin muncă. În: Probleme ale științelor socio-umane și ale modernizării învățământului, Chișinău, 1999, p. 34-35.
16. Danii A., Racu A., Postolachi E. ș.a. Educația tehnologică în școala auxiliară. Concepție și programe de instruire. Chișinău: Epigraf, 2002. 168 p.
17. Gagne R. Condițiile învățării. București: E.D.P., 1985.
18. Gânu D. Psihologia diferențierii elevilor cu deficiența mintală în procesul educației tehnologice. Teza de doctor în științe psihologice. Chișinău, 1995. 161 p.
19. Gonciaruc S. Autocontrolul în procesul educației tehnologice la elevii cu deficiențe auditive. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău, 1993. 129 p.
20. Marinescu M. Manualul profesorului de educație tehnologică. București: Pro Universitaria, 2014. 230 p.
21. Marinescu M. Tendințe și orientări în didactica modernă. Ed. a 2-a revăz. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2009. 208 p.
22. Patrașcu D. ș.a. Școala tehnologică – bazele organizării și activității. Chișinău, 1994.

23. Popovici D.V. Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale. București: Pro Humanitate, 2000. 303 p.
24. Racu A., Danii A., Psihopedagogie specială. Chișinău: Lumina, 2007. 128 p.
25. Racu A., Verza E., Racu S. Pedagogia specială. Chișinău, 2012. 316 p.
26. Radu Gh. Modalități de ameliorare a performanțelor în executarea unor operații practice de către elevii deficienți mintal. În: Metodologii contemporane în domeniul defectologiei și logopediei, Coord.: Verza E., București, 1987.
27. Radu Gh., Niculescu FI. Observații pe marginea aplicării unor probe de abilități manuale în clasa 1 a școlii ajutoare. În: Probleme de defectologie. Coord.: Maescu-Caraman L., București: EDP, 1980.
28. Robu M. Parametrii reușitei lecției de artă plastică în școala primară. În: Pregătirea și perfecționarea cadrelor didactice în domeniul învățământului preșcolar și preuniversitar, Chișinău, 1999, p. 94-95.
29. Robu M., Mocanu R. Educația artistică a elevilor în context curricular. În: Filosofia educației – imperative, căutări, orientări. Chișinău, 1997. p. 266-270.
30. Rotaru M. Metodologii de sprijin în educația incluzivă. Chișinău: Tipografia UPS “Ion Creangă”, 2013. 259 p.
31. Silistraru N. Valori ale educației moderne. Chișinău: IȘE, 2006. 176 p.
32. Sirian V. Procedee pentru stimularea coordonării manuale la handicapatul mintal. În: Elemente de psihopedagogia handicapatilor. Coord.: Verza E., București, 1990.
33. Stratan V. Aspecte psiho-pedagogice ale activității de muncă la elevii deficienți mintal. În: Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială, N.I(2), 2006, p.81.
34. Stratan V. Particularitățile formării priceperilor generalizate de muncă la elevii școlilor auxiliare în procesul instruirii prin muncă. În: Bazele psihopedagogiei reabilitare: [culegere de art.] Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, Fac. Psihologie și psihopedagogie reabilitară, Chișinău, 1994, p. 43 – 55.
35. Stratan V., **Cerneavski V.** Formarea culturii muncii la elevii cu cerințe educaționale speciale. În: Univers pedagogic, 2016, nr. 2 (50), p.81-85.
36. Tehnologii educaționale. Ghid metodologic. Coord.: Bucun N. Ch.: Ed. SRL, 1998. 168 p.
37. Vigotski L.S. Opere psihologice alese. Vol. I-II. București: E.D.P., 1971-1972.
38. Feuerstein R., Feuerstein S. Mediated Learning Experience: A Theoretical Review. In: Feuerstein R., Klein P.S., Tannenbaum A.J. Mediated Learning Experience (MLE): Theoretical, Psychosocial and Learning Implications (p.3-52). 1999.
39. Атутов П.Р., Поляков В.А. Формировать у молодежи трудовой образ жизни. В: Сов.пед., 1989, № 3, с. 3-10.
40. Батышев С.Я. Трудовая подготовка школьников: Вопросы теории и методики. Москва: Педагогика, 1981. 192 с.
41. Бырсану Т.П. Организация труда как фактор повышения эффективности профессионально-трудового обучения глухих. Автореф. канд. пед. наук. К- 1991.
42. Гилев А.А. Культура труда на производстве. Воронеж: Политиздат, 1964. 93 с.
43. Даний А.И. Профориентация учащихся вспомогательной школы на сельскохозяйственные профессии. Дисс. канд. пед. наук. Москва, 1990. 182 с.
44. Козловский Ю.С. Производственная культура и эстетика. Москва: Знание, 1969. 10 с.
45. Лисовая С.В. Формирование культуры труда учащихся 5-7 классов в процессе учебной трудовой деятельности. Автореф. дисс. канд. пед. наук. Киев, 1992. 18 с.
46. Романова Т. В. Формирование культуры труда у младших школьников в системе дополнительного образования: Дисс. канд. пед. Наук. Чебоксары, 2006. 246 с.
47. **Чернявски В.** Культура труда учащихся с ограниченными образовательными возможностями в контексте дидактического общения. În: International Turkic Art, History and Folklore Congress/ Art activities. Comrat, 2016, p.191-194.

ADNOTARE

Cerneavschi Viorica. Formarea culturii muncii la elevii cu dizabilități mintale. Teză de doctor în științe pedagogice. Chișinău, 2018.

Structura tezei: Lucrarea este constituită din adnotare, lista abrevierilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, 237 de surse bibliografice, 9 anexe, 146 de pagini text de bază, 13 tabele și 18 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: cultura muncii (CM), elevi cu dizabilități mintale (DM), competențe, competența culturii muncii (CCM), model pedagogic de formare a culturii muncii (MPFCM), condiții psihopedagogice, capacități organizatorice, capacități constructiv-tehnologice.

Domeniul de studiu: pedagogia elevilor cu dizabilități mintale.

Scopul cercetării constă în identificarea condițiilor psihopedagogice de optimizare a formării culturii muncii la elevii claselor primare a școlii auxiliare prin elaborarea unui model pedagogic experimental, implementat în cadrul orelor de Educație tehnologică.

Obiectivele cercetării: studiul teoretic al domeniului științele educației din perspectiva culturii muncii; identificarea specificului formării componentelor CM elevilor cu DM din clasele primare a școlii auxiliare; identificarea ansamblului de condiții psihopedagogice, necesare și suficiente formării CM; elaborarea și prezentarea noțiunii de cultura muncii și competența culturii muncii, condiții psihopedagogice; argumentarea experimentală a eficienței MPFCM, elaborat, implementat și validat în practica educațională a școlii auxiliare la orele de Educație tehnologică cu elevii din clasele primare.

Noutatea și originalitatea științifică a investigației este obiectivată de: abordarea conceptului de cultura muncii și competența culturii muncii a elevului cu dizabilități mintale, condițiile psihopedagogice; determinarea componentelor integrante ale CCM; identificarea condițiilor psihopedagogice de formare a CM la elevii cu DM; elaborarea și validarea experimentală a MPFCM la orele de Educație tehnologică în școala auxiliară prin integrarea condițiilor psihopedagogice necesare și suficiente.

Problema științifică importantă soluționată constă în fundamentarea teoretică și practică a formării CM prin aplicarea modelului pedagogic elaborat, care a condus în mod eficient la formarea competențelor necesare pentru realizarea activității de muncă la elevii din clasele primare a școlii auxiliare și, cu potențial de aplicare adițională, la extinderea efectivului metodelor și strategiilor în practica de predare a Educației tehnologice.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în completarea caracteristicilor științifice privind conceptul de CM, CCM, condițiile psihopedagogice, precum și sistematizarea ansamblului de vectori formatori ai sistemelor de referință – cognitiv, praxiologic, atitudinal și metodologic cu perspectiva de înglobare în experiența de predare-învățare-evaluare.

Valoarea aplicativă a lucrării. Cercetarea oferă sugestii pentru proiectarea unor conținuturi curriculare și pentru perfecționarea cadrelor didactice, demonstrând relația funcțională între reperele metodologice ale modelului pedagogic elaborat și elementele de formare profesională a pedagogilor, care își găsește realizare în dezvoltarea competențelor socio-profesionale la elevii cu DM.

Aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost prezentate la ședințele catedrei Asistența socială a UPS „Ion Creangă”, precum și la diverse conferințe naționale și internaționale; utilizate în organizarea activității de muncă la elevii din clasele primare a școlii auxiliare.

АННОТАЦИЯ

Чернявски Виорика. Формирование культуры труда умственно отсталых школьников. Диссертация на соискание степени доктора педагогических наук. Кишинэу, 2018.

Структура диссертации. Диссертация состоит из аннотации, список сокращений, введения, трёх глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии из 237 названий, 9 приложений, 146 страниц основного текста, 13 таблиц, 18 фигур. Результаты исследования опубликованы в 12 научных работах.

Ключевые слова: культура труда (КТ), умственно отсталые школьники (УОШ), компетенции, компетентность КТ, педагогическая модель формирования культуры труда (ПМФКТ), психолого-педагогические условия, организационные навыки, конструктивно-технологические навыки.

Область исследования: педагогика умственно отсталых школьников.

Цель исследования: определение психолого-педагогических условий оптимизации формирования КТ учащихся начальной школы вспомогательной школы путем разработки экспериментальной педагогической модели, внедренная на уроках труда.

Задачи исследования: изучить состояние исследуемой проблемы культуры труда; определить специфику формирования компонентов культуры труда у учащихся начальной школы вспомогательной школы; определить набор психолого-педагогических условий, необходимых и достаточных для формирования КТ; разработать понятия КТ и компетентность КТ, психолого-педагогические условия; экспериментально показать эффективность предложенной модели разработанной, внедренной и апробированной в учебной практике вспомогательной школы на занятиях по Технологическому воспитанию с учащимися начальных классов.

Научная новизна заключается в уточнении понятий КТ, компетентность КТ умственно отсталых школьников, психолого-педагогические условия; определение составляющих компонентов компетенции КТ; определение психолого-педагогических условий для формирования КТ у умственно отсталых школьников; разработка и подтверждение ПМФКТ на уроках Технологического воспитания вспомогательной школы путем внедрения психолого-педагогических условий, необходимых и достаточных.

Решенная значимая научная проблема заключается в теоретическом и практическом обосновании формирования КТ путем реализации разработанной педагогической модели, что привело к формированию у них компетенций, необходимых для выполнения трудовой деятельности и расширение педагогических технологий в учебной практике преподавания Технологического воспитания.

Теоретическая значимость исследования состоит в дополнении научных характеристик понятия КТ и компетентность КТ, психолого-педагогические условия, а также в систематизации когнитивных, практических, аффективных и методологических векторов формирования КТ с перспективой включения в процесс преподавания-обучения.

Практическое значение исследования состоит в том, что предлагает проектирование учебного материала и усовершенствование учителей, демонстрируя функциональную взаимосвязь между методологическими вехами разработанной педагогической модели и элементами профессиональной подготовки педагогов формировать и развивать социально-профессиональные компетенции у УОШ.

Внедрение научных результатов. Результаты исследований были представлены и одобрены на заседаниях кафедры Социальная работа ГПУ им. "Ион Крянгэ", а также на различных национальных и международных конференциях; используются при организации учебной трудовой деятельности учащихся начальных классов во вспомогательной школе.

ANNOTATION

Cerneavschi Viorica. Formation of work culture at the pupils with mental disabilities. PhD thesis in the pedagogical sciences. Chisinau, 2018.

Structure of the thesis: The paper consists of annotation, list of abbreviations, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, 237 bibliographic sources, 9 annexes, 146 basic text pages, 13 tables and 18 figures. The obtained results are published in 12 scientific papers.

Keywords: culture of work (CW), pupils with mental disabilities, competences, work culture competence, pedagogical model of working culture formation (PMWCF), psycho-pedagogical conditions, organizational capacities, constructive-technological capacities.

Field of study: pedagogy of the pupils with mental disabilities.

The aim of the research is to identify the psycho-pedagogical conditions for optimizing the formation of the work culture at the pupils of the primary classes of the auxiliary school by developing an experimental pedagogical model, implemented during the Technological Education classes.

Research objectives: the studying of the researched problem from the CW approach; identifying the specificity of the training of the components of the CW at the pupils with mental disabilities in the primary classes of the auxiliary school; identification of the ensemble of psycho-pedagogical conditions, necessary and sufficient for the formation of the CW; elaboration and presentation of the notion of the CW and the competence of the work culture, psycho-pedagogical conditions; the experimental argumentation of the PMWCF efficiency, elaborated, implemented and validated in educational practice of the auxiliary school at the Technological Education classes with the pupils in the primary classes.

The novelty and scientific originality of the investigation is objectified by: the approach of the concept of CW and the competence of the working culture of the pupil with mental disabilities, the psycho-pedagogical conditions; the integral component's determination of work culture competence; identifying of the psycho-pedagogical conditions of the formation of the CW at the pupils with mental disabilities; elaboration and validation of the PMWCF at the pupils by integrating of the necessary and sufficient psycho-pedagogical conditions at the Technological Education classes in the auxiliary school.

The important scientific problem solved is the theoretical and practical foundation of the training of the CW in the application of the elaborated pedagogical model, which effectively led to the formation of the competences necessary for carrying out the work activity of the pupils in the primary classes of the auxiliary school and with the potential of the additional application, at the extension of the effectiveness of the methods and strategies in the teaching practice of Technological Education.

The theoretical significance of the work is complementary to the scientific characteristics of the concept of working culture, competence of the work culture, psycho-pedagogical conditions, as well as the systematization of the ensemble of trainers of the reference systems - cognitive, praxeological, attitude and methodological with the perspective of inclusion in the teaching-learning-evaluation experience.

Application value of the paper. Research offers significant suggestions for designing the curricular content and teacher training, demonstrating the functional relationship between the methodological milestones of the pedagogical model developed and the training elements of the teachers, which find their achievement in the formation and development of socio-professional competences at the pupils with mental disabilities.

Approval and implementation of the research results. The research results were presented at the meetings of the Social Assistance Department of the PSU "Ion Creanga", as well as at the various national and international conferences; used in the organization of the work of the primary school pupils at the auxiliary schools.

CERNEAVSCHI VIORICA

**FORMAREA CULTURII MUNCII LA ELEVII
CU DIZABILITĂȚI MINTALE**

SPECIALITATEA 534.01 - PEDAGOGIE SPECIALĂ

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

Aprobat spre tipar: 13.06.18
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar 1,2

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tirajul 60 ex.
Comanda № GS120618/4

SC “Garomont-Studio” S.R.L.
MD-2069, mun. Chișinău, str. I. Creangă 1, bl. IV
tel.: 508-616
garomont_print@promovare.md
garomont@promovare.md